

การปฏิบัติกรรมฐานของวัดนาหลวงอภัยญาเทสิตธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพจิต

ชาวพุทธอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

Meditation Practice of Watnaluangaphinya Dhesidham for Improve the Mental Quality of Buddhists in Ban Phue District Udon Thani Province

พระมหาปิยะ ปิยสีโล,

พระครูพิศาลสารบัณฑิต และพระครูจิรธรรมธัช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Phramahapiya Piyaseelo,

Phrakru Pisarnsarabandit and Phrakru Jiradhammathach

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: jack_nitikorn_wichuma2517@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาคุณภาพจิตของชาวพุทธในสังคมไทย 2) การปฏิบัติกรรมฐานของวัดนาหลวงอภัยญาเทสิตธรรมสำหรับพัฒนาคุณภาพจิตชาวพุทธอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี และ 3) นำเสนอผลการปฏิบัติกรรมฐานของวัดนาหลวงอภัยญาเทสิตธรรมที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพจิตชาวพุทธอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ต่าง ๆ รวมทั้งทำการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมาย คือ พระสงฆ์ ผู้นำท้องถิ่น และประชาชนที่เคยปฏิบัติกรรมฐานของวัดนาหลวงอภัยญาเทสิตธรรม จำนวน 30 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาที่มีผลต่อคุณภาพจิตของชาวพุทธในสังคมไทย ผลกระทบของต่อสุขภาพจิตมีความหลากหลายและมีอิทธิพลต่อสาเหตุและการจัดการความเจ็บป่วยทางจิตในระยะยาว อย่างไรก็ตาม ครอบครัวที่มีความเหนียวแน่นเป็นระบบสนับสนุนทางสังคมที่ดีที่สามารถป้องกันความเจ็บป่วยทางจิตและช่วยให้การจัดการความเจ็บป่วยทางจิตเป็นไปอย่างสะดวก ทั้งนี้ ความเจ็บป่วยทางจิตจำเป็นต้องมีระบบสนับสนุนทางสังคมแบบถาวรในระยะยาวด้วย ความแข็งแกร่งของการเชื่อมโยงกัน อันเป็นเหตุบังเอิญ สุขภาพจิตเป็นอย่างยิ่ง แนวทางการปฏิบัติกรรมฐานสำหรับพัฒนาจริยธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมวัดนาหลวงอภัยญาเทสิตธรรม มีวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานกำหนดรู้แบบพองหนอ-ยุบหนอ ตามแนวของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) และการปฏิบัติธรรมแบบยืน เดิน นั่ง ซึ่งสอดคล้องกับหลักสติปัฏฐาน 4 ผลการปฏิบัติกรรมฐานของวัดนาหลวงอภัยญาเทสิตธรรมที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพจิตชาวพุทธอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ทำให้ผู้ปฏิบัติมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ใช้ชีวิตอยู่กับสังคม

ได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือเกื้อกูลเขา เห็นใจกัน ด้วยการไม่รังแก ไม่เบียดเบียนกัน กระทำด้วยความปรารถนาดี มีเมตตา และช่วยเหลือ ไม่เบียดเบียนทรัพย์สิน หรือสิทธิของผู้อื่น แต่แบ่งปันและบริจาค ไม่ส่ำสอนทางเพศ มีคำพูดที่ไพเราะ พูดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ รักษาศีล กาย วาจา เพิ่มพูนปัญญาด้วยการฟังแล้วนำมาไตร่ตรองให้ดี มีความเข้าใจในหลักธรรมและนำมาใช้อย่างต่อเนื่อง ทำให้มีจิตใจที่หนักแน่นไม่หวั่นไหวต่อสิ่งชั่วร้าย และมีการคิดที่เปลี่ยนไปในทางที่ดี

คำสำคัญ : การปฏิบัติกรรมฐาน; พัฒนาคุณภาพจิต; ชาวพุทธ

Abstracts

The objective of this article is to 1) study the mental quality problems of Buddhists in Thai society 2) Meditation practice of Naluang Apinya Thesittham for Buddhist mental quality development in Ban Phue District. Udon Thani Province and 3) present the results of meditation practice of Wat Naluang Apinya Thesittham on the development of Buddhist mental quality in Ban Phue District. Udon Thani Province It is a qualitative research. By studying and researching various documents, including collecting in-depth data, interviews, targeting groups of local monks. And people who have practiced meditation at Wat Naluang Apinya Thesittham, 30 person

The research results were found that Problems affecting the mental quality of Buddhists in Thai society. The effects of mental health are diverse and influence the cause and management of mental illness over the long term. However, a solid family is a good social support system that can prevent mental illness and help manage mental illness. Mental illness is convenient, but mental illness also needs a permanent long-term social support system. Strength of coherence Which is a cause that greatly impairs mental health Guidelines for meditation practice for ethical development of the Dharma Practice Center at Na Luang Temple Apinya Thesittham Is there a method to practice Vipassana Kammatthana? Along the line of Chao Phrakhun Somdej Phra Putthacharn (Arsaphamahathara) and the meditation practice in standing, walking, sitting in accordance with the 4 principles of meditation, the practice of meditation practice of Wat Naluang Apinya Thesittham on the development of mental quality. Buddhists in Ban Phue District Udon Thani Province Causing practitioners to change their behavior for the better Living in peace with society Help and support him, sympathize with each other by not being bullied. Not encroaching Act with good wishes, compassion, and help without exploiting property Or the rights of others But share and donate Not promiscuous Have beautiful words Speak only things that are beneficial, maintain physical morals, improve your wisdom by listening and meditate. Have an understanding of the principles and apply it continuously. Making him have a strong mind and not susceptible to provocation And there is a change of thinking for the good

Keywords: Meditation; Improve Mental Quality; Buddhist

บทนำ

สังคมมนุษย์ปัจจุบันมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นซึ่งรวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมทุกระดับ ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นจากจุดเริ่มต้นจากตัวบุคคล ขยายไปสู่ส่วนรวมในระดับของสังคม และประเทศชาติ ทำให้เป็นสังคมที่มีปัญหา อันเกี่ยวเนื่องมาจากบุคคลไม่ได้รับการพัฒนาที่ถูกต้อง ส่วนหนึ่งของปัญหาเกิดขึ้นมาจากการดิ้นรน เพื่อการดำรงชีวิตทั้งการประกอบอาชีพ การมุ่งให้เกิดการได้มาซึ่งความสะดวกสบาย จึงทำให้เกิดการมองข้ามการพัฒนาตนเอง เป็นการก่อปัญหาให้เกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว เพราะมุ่งประกอบอาชีพแต่ฝ่ายเดียว

ในปัจจุบันโลกมีความเจริญด้านวัตถุมากยิ่งขึ้นเท่าใด ความเจริญด้านจิตใจของมนุษย์ในสังคมกลับมีความเสื่อมถอยลง เพราะความนิยมในวัตถุนิยมเรียกได้ว่าคนในปัจจุบันอยู่ภายใต้อำนาจของวัตถุนิยมก็ว่าได้ (พุทธทาสภิกขุ, 2542 : 45) เพราะแทบไม่มีกิจกรรมใดๆ ในโลกนี้ ซึ่งจะไม่อิงอาศัยสิ่งอำนวยความสะดวกด้านวัตถุเลย อย่างเช่นเครื่องอำนวยความสะดวกด้านสื่อสาร มีโทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง เป็นต้น แต่เมื่อวัตถุเจริญก้าวหน้าไปเท่าใดด้านจิตใจของมนุษย์ก็สับสนวุ่นวายมากเป็นเท่าตัว เพราะการไม่สามารถจะพัฒนาตนให้รู้ทันต่อสภาพความจริง จึงตกเป็นทาสวัตถุเหล่านั้นได้ง่าย และยังทำให้เกิดปัญหาที่ตามมาต่างๆ คือ การบูชาวัตถุเงินทอง การบูชาคนมีฐานะร่ำรวย การบูชาคนมีอำนาจ คนสมัยนี้ชอบความสุขทางกายทางเนื้อหนังความสุขปัจจุบันเฉพาะหน้า โดยไม่ได้มุ่งหวังที่จะพัฒนาตนให้เป็นอิสระจากเรื่องเหล่านี้ มีแต่จะแสวงหาเพิ่มเติมไม่มีความอิ่ม แม้พระพุทธรูปก็ตรัสเตือนไม่ให้เพลิดเพลินด้วยอำนาจแห่งตัณหาความอยากดังตรัสไว้ว่าโลกพร่องอยู่เป็นนิตย์ไม่รู้จักอิ่มเป็นทาสแห่งตัณหา (ม.ม. (ไทย) 13/305/365.)

พระพุทธศาสนามีหนทางสายเดียวที่จะดับทุกข์โดยไม่เหลือเชื้ออีก คือมหาสติปัฏฐานสูตร ดังความที่ปรากฏในพระไตรปิฎกว่า “ภิกษุทั้งหลายหนทางนี้เป็นทางเดียว เพื่อความบริสุทธิ์ของเหล่าสัตว์ เพื่อล่วงโสกะและปริเวทะ เพื่อดับทุกข์และโทมนัส เพื่อบรรลุลุยาธิธรรม เพื่อทำให้แจ้งนิพพาน หนทางนี้ คือ มหาสติปัฏฐานสูตร (ที.ม. (ไทย) 10/302/372.) ซึ่งปรากฏว่ามีสำนักปฏิบัติมากมายในประเทศไทยและผู้ปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ก็คุ้นเคยในแนวทางปฏิบัติ ทำให้มีรูปแบบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทางที่ดัดงอ โดยใช้หลักการภาวนาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับจริตนิสัยของผู้ปฏิบัติแต่ละคน ซึ่งแม้ว่าจะเป็นกลุ่มคนที่เหมือนจะมุ่งมั่นให้สามารถเข้าถึงแก่นแท้พระพุทธศาสนา แต่ก็ยังมีบางส่วนที่มีกรอบคร่ำและเป็นต้นแบบที่ดัดงอของสังคมด้วย เพราะมีธรรมะในจิตใจจากผลการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา และเป็นผู้มีความสงบสุขดำรงอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างสง่างาม

วัดนาหลวง อภิญญาเทสิตธรรม ได้ยึดหลักคำสอนที่เหมาะสมแก่จริตนิสัยของบุคคลในการฝึกฝนพัฒนาตนเองในหลายระดับ คือ ตั้งแต่ในระดับศีลธรรมกุศลกรรมบถ และในระดับสัจธรรมขั้นสูงอันหมายถึงมรรคมรรค 8 ในอริยสัจ 4 ประการ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาฝึกฝนอบรมบุุคคลซึ่งมีชีวิตที่ระคนอยู่ด้วยความอยากได้อะไรดี อยากมี อยากเป็น ให้มีความสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข มีสัมมาชีพรู้จักการดำเนินชีวิตตามมรรควิธี ก็ด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนตามแนวทางพระพุทธศาสนา 4 ประการ ได้แก่ 1. กาย

ภาวนา คือ การพัฒนาฝึกฝนอบรมกาย 2. สีสภาวนา คือ การพัฒนาด้านศีล 3. จิตตภาวนา คือ การฝึกฝนอบรมจิตใจ ให้มีความมั่นคงเข้มแข็ง 4. ปัญญาภาวนา คือ การพัฒนาฝึกฝนอบรมตน

วัดนาหลวง อภิญญาเทสิตธรรม เป็นอีกสำนักหนึ่งที่ใช้หลักวิปัสสนากรรมฐาน เป็นแนวทางในการพัฒนาชีวิต เนื่องจากการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบันนี้มีการแข่งขันในทุกด้าน จึงทำให้ขาดการพัฒนาชีวิตตนเอง ในด้านของกาย วาจา และจิตใจ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในชีวิต จึงทำให้ชีวิตเกิดความทุกข์เข้ามาครอบงำ เป็นบุคคลที่อยู่กับที่หาทางออกไม่ได้ เห็นจากปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวหลายปัญหา เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ความไม่เข้าใจกัน การงาน ญาติมิตร ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิต เมื่อปัญหาเกิดขึ้นกับชีวิตเช่นนี้ จึงทำให้การดำเนินชีวิตขาดความสงบสุข สำนักปฏิบัติธรรมวัดนาหลวงอภิญญาเทสิตธรรม จึงได้นำเอาหลักวิปัสสนากรรมฐานเข้ามาประยุกต์ใช้ในการฝึกอบรมบุคคลทั่วไปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาคุณภาพจิตของชาวพุทธในสังคมไทย
2. เพื่อศึกษาการปฏิบัติกรรมฐานของวัดนาหลวงอภิญญาเทสิตธรรมสำหรับพัฒนาคุณภาพจิตชาวพุทธอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อนำเสนอผลการปฏิบัติกรรมฐานของวัดนาหลวงอภิญญาเทสิตธรรมที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพจิตชาวพุทธอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

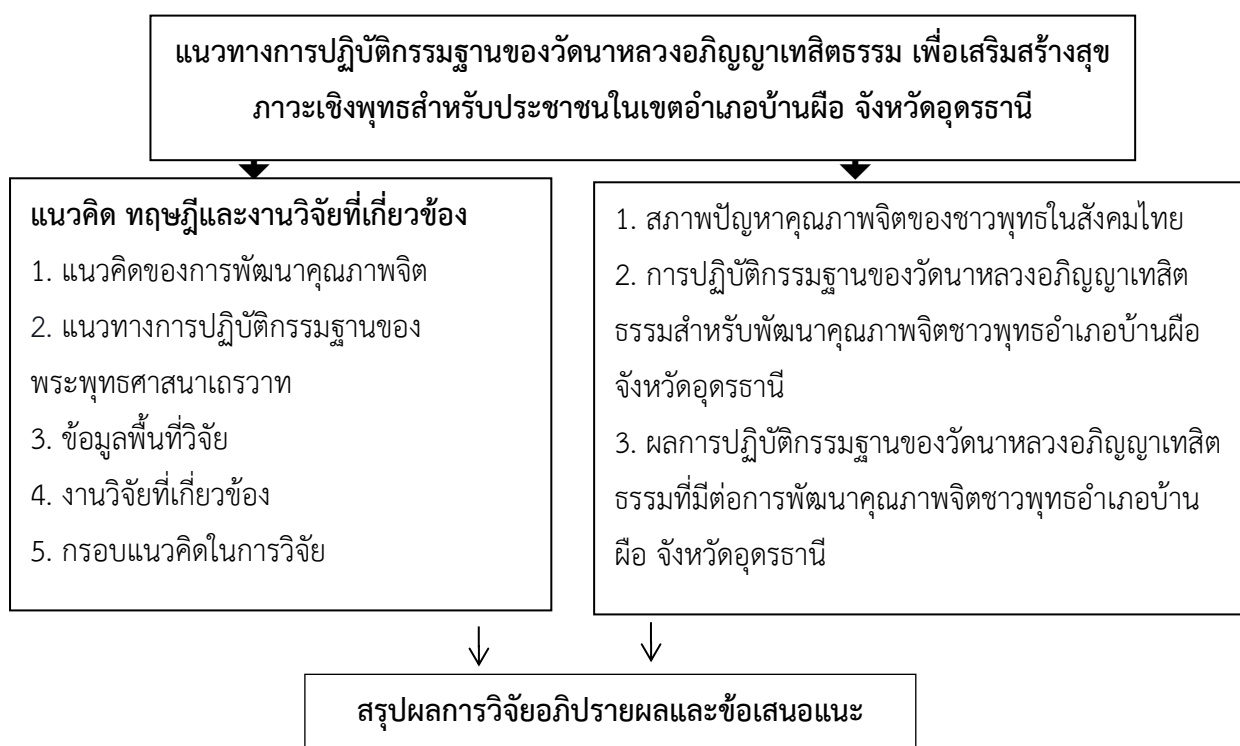
การวิจัยเรื่อง การปฏิบัติกรรมฐานของวัดนาหลวงอภิญญาเทสิตธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพจิตชาวพุทธอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูล และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับพระไตรปิฎก หนังสือ แนวทางการปฏิบัติกรรมฐาน ส่วนการศึกษาเป็นขั้นตอนเก็บข้อมูล โดยการเลือกประชากรกลุ่มเป้าหมาย (Target group) แบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติธรรมสำนักวัดนาหลวงอภิญญาเทสิตธรรม ได้แก่ เป็นการศึกษาโดยวิธีสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมาย คือ พระสงฆ์ นักวิชาการด้านศาสนา ผู้นำท้องถิ่น และประชาชนที่เคยปฏิบัติกรรมฐานของวัดนาหลวงอภิญญาเทสิตธรรม จำนวน 30 รูป/คน คือ 1. พระสงฆ์ จำนวน 5 รูป 2. นักวิชาการด้านศาสนา จำนวน 2 ท่าน 3. ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 3 คน 4. ประชาชน จำนวน 20 คน

โดยมีเครื่องมือในการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการตรวจสอบอารมณ์ สังเกตสนทนากลุ่ม ดำเนินการวิเคราะห์ แนวทางการปฏิบัติกรรมฐานของวัดนาหลวงอภิญญาเทสิตธรรม ทำการวิเคราะห์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวิจัยสรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาเชิงเอกสารและการศึกษาภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์

ตามประเด็นที่สำคัญคือ ผลการปฏิบัติกรรฐานของวัดนาหลวงอภิญญาเทสิตธรรมทั้งนี้จะเน้นการนำผลการวิจัยมาเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้ทราบและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นต่อไปด้วยสรุปผลการศึกษาวิจัยและข้อเสนอแนะ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลตามเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวผู้วิจัยจึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังแผนภาพ

ผลการวิจัย

1. ปัญหาคุณภาพจิตของชาวพุทธในสังคมไทย

สภาพปัญหาที่มีผลต่อคุณภาพจิตของชาวพุทธในสังคมไทย ผลกระทบของต่อสุขภาพจิตมีความหลากหลายและมีอิทธิพลต่อสาเหตุและการจัดการความเจ็บป่วยทางจิตในระยะยาว อย่างไรก็ตาม ครอบครัวที่มีความเหนียวแน่นเป็นระบบสนับสนุนทางสังคมที่ดีที่สามารถป้องกันความเจ็บป่วยทางจิตและช่วยให้การจัดการความเจ็บป่วยทางจิตเป็นไปอย่างสะดวก ทั้งนี้ ความเจ็บป่วยทางจิตจำเป็นต้องมีระบบสนับสนุนทางสังคมแบบถาวรในระยะยาวด้วย ความแข็งแกร่งของการเชื่อมโยงกัน อันเป็นเหตุบั่นทอนสุขภาพจิตเป็นอย่างมาก ยิ่ง นอกจากนั้นจะต้องวิเคราะห์ถึงปัญหาของการปฏิบัติธรรมต่าง ๆ เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจ

2. การปฏิบัติกรรมฐานของวัดนาหลวงอภิญญาเทสิตธรรมสำหรับพัฒนาคุณภาพจิตชาวพุทธ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

พระราชสิทธิอาจารย์, วิ. (หลวงพ่อดองใบ ปภสสโร) ปัจจุบันปฏิบัติหน้าที่เป็นองค์ประธานสงฆ์ของวัดนาหลวง ท่านเป็นผู้บุกเบิกก่อตั้งวัดเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจนมีศิษยานุศิษย์มากมาย มีความสามารถพิเศษในเชิงวาทยศิลป์ การแสดงธรรมทุกครั้งจึงมีผู้เข้าร่วมรับฟังอย่างล้นหลามด้วยนิสัยและบุคลิกลักษณะที่สมณะสันโดษต้องการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ปรารถนาตำแหน่งฐานะที่สำคัญใดๆ พระราชสิทธิอาจารย์เป็นพระที่มีศีลาจารวัตรเพียบพร้อมทุกอย่าง มีความเรียบง่าย มีเมตตาธรรมสงสารสัตว์โลกที่ตกทุกข์ได้ยากจึงสงเคราะห์ด้วยการให้ธรรมทานเป็นชีวิตจิตใจ ก็มีความเพียรความสมณะ ความศรัทธา ความเมตตา มีศีล มีความรักในเพื่อนมนุษย์ มีธรรมะในหัวใจ นอกจากนี้ท่านยังเป็นพระที่มักน้อยสันโดษ เสียสละประโยชน์สุขส่วนตัวเพื่อการเผยแผ่ โดยมุ่งประโยชน์อันเป็นประโยชน์สุขของส่วนรวม และชีวิตสมณะอย่างท่านก็มีความเรียบง่าย ไม่นิยมสะสมของส่วนตัว ท่านจึงเป็นพระอีกรูปหนึ่งทีบริสุทธ์ด้วยศีลอันน่ายกย่อง

การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในประเทศไทยเกิดขึ้นจากความดำริของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) สมัยที่ท่านเป็นเจ้าอาวาสและอาจารย์สอนพระพุทธศาสนาประจำ ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ในการนี้ท่านเห็นว่าประเทศไทยมีหลักสูตรการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแล้ว น่าจะมีหลักสูตรการปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงบ้าง เมื่อมีความดำริดังกล่าวท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ก็ยังไม่สามารถจัดตั้งสำนักวิปัสสนากัมมัฏฐานอย่างมั่นคงถาวรได้ ซึ่งสาเหตุคือยังขาดวิปัสสนาจารย์อย่างถูกต้อง ดังนั้น สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) จึงแสวงหาวิปัสสนาจารย์ต่อไปอีก โดยได้นิพนธ์เล่าถึงความดำริในการก่อตั้งสำนักวิปัสสนากัมมัฏฐานของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ไว้ในหนังสือวิปัสสนาสารฉบับแรก ซึ่งออกเผยแผ่เมื่อเดือนมกราคม พุทธศักราช 2498 ความว่าได้พยายามเสาะแสวงหาท่านผู้ทรงคุณวุฒิในทางวิปัสสนากัมมัฏฐานที่ควรแก่ที่จะตั้งตนเป็นพระวิปัสสนาจารย์อย่างถูกต้องได้ และได้ส่งพระมหาโชดก ญาณสิทธิป.ธ. 9 ไปประเทศพม่า โดยตระหนักแน่วแน่ใจตามสภาวะว่า พระธรรมนั้นถ้าเป็นของแท้ของจริงแล้วถึงจะไปตกอยู่ในประเทศใดๆ แม้ต่างชาติต่างภาษากันก็ตาม พระธรรมแท้นั้นจักต้องคงที่เสมอเหมือนกัน ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามชาติตามภาษา อันเป็นส่วนแห่งสมมติธรรมย่อมสามารถบันดาลคนทั้งในโลกที่ต่างชาติต่างภาษานั้นให้เข้ากันได้ ให้เป็นพี่เป็นน้องกันได้อย่างสนิทอย่างเป็นธรรม พุทธธรรมย่อมสามารถบันดาลคนทั้งโลกที่ต่างชาติต่างภาษานั้นให้เข้ากันได้ ให้เป็นพี่เป็นน้องกันได้ อย่างสนิทอย่างเป็นธรรมก็เพราะสัจธรรมข้อนี้

การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแบบพม่าของพระราชสิทธิอาจารย์ (หลวงพ่อดองใบ ปภสสโร) จะให้เกิดผลและมีความเจริญก้าวหน้าขึ้น โยคีจะต้องลงมือประพฤติปฏิบัติด้วยตัวเอง อย่างเคร่งครัดหลังจากที่ได้รับการแนะนำจากครูบาอาจารย์จนเป็นที่พอเข้าใจแล้ว จึงลงมือปฏิบัติตามขั้นตอน

ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นพัฒนาชีวิต คือรูปร่างให้เกิดความสมดุล เพราะเป็นหน้าที่ของมนุษย์ที่ต้องพัฒนาตนเองให้มีความสุข สบาย สงบเย็น ทั้งกายและใจไปพร้อมกันปิดบายนทั้งภายนอกและภายใน ภายนอก คือ ภายนอก 10 ภายนอกภายใน คืออภิสกุลกรรม ในการเจริญสังขารอันเป็นทางพ้นทุกข์ ต้องละเลิกสิ่งที่มีคุณมีโทษเจือปน หรือโทษฝ่ายเดียวภายนอกขยายทางนิพพาน คำว่า นิพพาน เป็นชื่อของความดับเย็นที่เกิดจากกุศลจิตที่ไม่มีโลภโกรธหลง ครอบงำไว้ จิตเย็นเมื่อเป็นนิพพาน เย็นจิตชุ่มฉ่ำ มีอมตะธรรมรักษา เย็นรักษาใจ ย่อมตั้งอยู่ได้นาน เย็นรักษาใจจะว่างโล่งโปร่งใสเสมอดับทุกข์ในวัฏสงสาร คือ ทุกข์มีเหตุมาจากกิเลส กรรม วิบาก ที่มีลักษณะจุลจลลที่มีการหมุนเวียนไปไม่รู้จักจบสิ้น มีกิเลสทำกรรมไว้ซึ่งแสดงออกมาทางกายกรรม วาจากรรม มโนกรรม กิเลสนี้มีอยู่ 3 ชั้น คือ หยาบ ละเอียด สุขุม กิเลสชั้นหยาบสุขุมาารมณ์ของกายใจ คือ สุขกาย (กายิกสุข) เพราะหลุดพ้นด้วยปัญญา (วิปัสสนา) หมายเอาผู้ที่อบรมวิปัสสนาภาวนาอย่างเต็มที่นั้นเอง ส่วนสุขใจ (เจตสิกสุข) เพราะหลุดพ้นด้วยจิต (สมณะ) หมายเอาผู้ที่อบรมสมณะภาวนาเต็มที่นั้นเอง นอกจากนี้ยังมี โลกียสุข คือสุขด้วยการเสพอารมณ์รูปราคะ อรูปราคะและ โลกุตตระสุข คือ สุขด้วยการเสพมรรค 4 ผล 4 นิพพาน 1 นั้นเองสว่างไสวทางสติปัญญา คือ ก่อนทำ พุท คิด พินิจด้วยสติเสมอ เผลอไม่มีปัญญา ต้องฉลาดทันอกุศลทุกคราวไปตัดค้นหาในทางจิต คือ ตัดกามตัณหา ด้วยปหานะ 3 มิให้กำเริบได้ เช่น รูป เสียง กลิ่น รส โสภณูปะ กำหนดละ ขณะถูกต้องนั้นเอง ตัดภวตัณหา ด้วยปริยญา มิให้กำเริบได้ดับ อวิชชา เมื่อพระโยคีต้องเจริญภาวนา 2 คือ สมณะภาวนาและวิปัสสนาภาวนา มีญาณเกิดขึ้นในดวงจิตหยั่งรู้ชั้น 5 ว่าเป็นทุกข์แท้ ๆ สรรสร้างสรค์ญาณวิชา ผู้เจริญวิปัสสนาได้บริบูรณ์แล้วจะเกิดญาณ ส่วนผู้เจริญสมณะบริบูรณ์แล้วก็จะเกิดญาณ 10 เมื่อญาณเหล่านี้เกิดขึ้นแก่พระโยคีแล้วจะสิ้นไปแห่งอาสวะอุปาทาน หมายถึงการเจริญภาวนา 2 ประการ คือ เจริญภาวนาทั้งสมณะและวิปัสสนาอย่างต่อเนื่อง ในการปฏิบัตินั้นก็ควรให้เหมาะสมกับจริตนิสัยและอินทรีย์เป็นผู้พร้อมทั้งวิชาอย่าง เมื่อเจริญธรรมอย่างต่อเนื่องไม่หยุดก็จะบรรลุธรรมขั้นสูงตามลำดับ

3. ผลการปฏิบัติกรรมฐานของวัดนาหลวงอภิญญาเทสิตธรรมที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพจิตชาวพุทธอำเภอบ้านฝือ จังหวัดอุดรธานี

ผลการปฏิบัติกรรมฐานของวัดนาหลวงอภิญญาเทสิตธรรมที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพจิตชาวพุทธอำเภอบ้านฝือ จังหวัดอุดรธานี พบว่า ผลที่ได้คือด้านบุคคลจะฝึกฝนจิตใจของตนอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดความสุข ไม่ตกเป็นทาสแห่งวัตถุนิยมจะทำให้หลงมัวเมา เรื่องลาภ ยศ ตำแหน่ง โสภณา ทำให้ใจมีสุขโดยไม่อาศัยวัตถุ คือ ความสุขอันเกิดจากธรรมะเป็นความสุขที่ไม่อิงอาศัยวัตถุ หรือสิ่งของมาอำนวยความสะดวก เป็นความสุขภายในจิตใจของตนเองเพราะมีหลักประพฤติปฏิบัติ เพื่อพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง มั่นคง ไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ต่างๆ ทำจิตใจอ่อนคลาย หายเครียด จิตสงบ หายกระวนกระวาย ยังหลุดจากความกลัดกลุ้มวิตกกังวล เป็นเครื่องพักผ่อนกาย ให้ใจสบายและมีความสุขส่งผลให้ประสิทธิภาพในการทำงาน การเล่าเรียน และการทำกิจการทุกอย่าง เพราะจิตที่เป็นสมาธิ แน่วแน่อยู่กับสิ่งที่กำลังทำ ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก ไม่เลือนลอย ย่อมช่วยให้เรียน ให้คิด ให้ทำงานได้ผลดี การงานก็เป็นไปโดยรอบคอบ ไม่ผิดพลาด และปกป้องอุบัติเหตุได้ดี เมื่อมี

สมาธิก็ย่อมมีสติกำกับอยู่ด้วยช่วยเสริมสุขภาพทางกายและใช้รักษาโรคได้ ร่างกายกับจิตใจอาศัยกันและมีอิทธิพลต่อกัน บุคคลทั่วไปเมื่อกายไม่สบาย จิตก็พลอยอ่อนแอเศร้าหมองขุ่นมัว ครั้นเสียใจกำลังใจก็หมด ทำให้โรคทางกายทรุดหนักลงไปอีก ในเวลาที่ร่างกายเป็นปกติ พอประสบเรื่องราวให้เสียใจรุนแรง ก็ล้มป่วยเจ็บไข้ไปได้ หากมีกำลังใจที่เข้มแข็งทำให้โรคทางกายหายง่ายเร็วขึ้น ด้านครอบครัวเมื่อครอบครัวมีการรักษาศีลทำให้ระบบครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีเหตุผลทำให้ผู้ที่มีศีลมีครอบครัวที่ดีได้ เป็นผู้ปฏิบัติไม่บกพร่องในสามัคยา 4 ประการ คือ 1. บำรุงบิดามารดา มีความกตัญญูรู้คุณพ่อแม่ เลี้ยงดูปรนนิบัติท่านให้ได้รับความสุขสบาย 2. เลี้ยงดูบุตร รู้จักวิธีเลี้ยงลูกให้ลูกเป็นคนดี เป็นลูกแก้ว นำชื่อเสียงเกียรติภูมิมาสู่พ่อแม่วงศ์ตระกูล 3. สงเคราะห์ภรรยา (สามี) สามีภรรยาจะต้องรู้จักวิธีปฏิบัติต่อกัน มีความเกรงอกเกรงใจเคารพให้เกียรติกัน ไม่นอกใจกัน เป็นการสร้างสายสัมพันธ์ของคนในครอบครัวให้อบอุ่นแน่นแฟ้น ครอบครัวจะมีแต่ความร่มเย็นเพียงอย่างเท่าเข้าบ้านก็มีความสุข เข้าบ้านเหมือนขึ้นสวรรค์ 4. ทำงานไม่คั่งค้าง ต้องทำงานไม่คั่งค้าง เพราะครอบครัวก็ต้องมีค่าใช้จ่าย จะเลี้ยงพ่อแม่ เลี้ยงลูก เลี้ยงภรรยา ก็ต้องใช้สตางค์ทั้งนั้น เราจึงมีหน้าที่ก่อร่างสร้างตัวด้วยการทำงานไม่คั่งค้าง ต้องทำให้เสร็จ ทำให้สำเร็จ จะได้สร้างฐานะความเป็นปึกแผ่นแก่ตนเองและครอบครัวได้ปฏิบัติได้ครบ 4 ข้อนี้ ครอบครัวนั้นจะมั่นคงมีความสุข ด้านสังคมมีความประพฤติสุจริตทางกาย วาจา และอาชีพะ ได้แก่ รวมเอาองค์มรรค สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีพะ เข้ามาว่าโดยสาระก็คือ การดำรงตนด้วยดีในสังคม รักษาระเบียบวินัย ปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบทางสังคมให้ถูกต้อง มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีงามเกื้อกูลประโยชน์ ช่วยรักษาและส่งเสริมสภาพแวดล้อม ในทางสังคมอยู่ในภาวะเอื้ออำนวยสามารถดำเนินชีวิตที่ดีงามอีกทั้งปิดกั้นความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อนที่จะมีในปัจจุบัน บำบัดความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อนที่จะมีในภายหลัง ความเสื่อมเสียยิ่งขึ้นไปของคนที่ยังไม่เสื่อมเสีย ความเสื่อมเสียยิ่งขึ้นไปของคนผู้เสื่อมเสียแล้ว ความดำรงมั่นแห่งศีลธรรม และส่งเสริมความเป็นระเบียบเรียบร้อย สนับสนุนวินัยให้หนักแน่นจะเห็นได้ว่าศีลสร้างความปลอดภัยแก่มนุษย์ อุบาสกศีลนั้นสร้างความปลอดภัยแก่มนุษย์ได้ ด้านเศรษฐกิจมีความพอเพียงชวนชวหาทรัพย์ด้วยสุจริตและมีศีลธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการปฏิบัติกรรมฐานเพื่อพัฒนาจริยธรรมของผู้เข้ามาปฏิบัติธรรมตามแนววัดนาหลวง อภิญาเทสธรรม ตำบลคำด้วง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี พบว่า สมถกัมมัฏฐาน หมายถึงอุบายหรือวิธีการที่ทำให้จิตเกิดความสงบ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าวิธีการที่ทำให้จิตเกิดสมาธิ ในการฝึกสมถกัมมัฏฐานนั้นจะใช้จิตเพ่งที่สิ่งใดสิ่งหนึ่ง อารมณ์ใดอารมณ์หนึ่ง หรือวัตถุนิดใดชนิดหนึ่งให้นานๆ เพื่อให้สงบจากนิวรณ์ เมื่อจิตจดจ่ออยู่กับสิ่งใดได้นานแสดงว่าจิตเป็นสมาธิ จึงจัดอยู่ในระดับสมถกัมมัฏฐาน ซึ่งมีการปฏิบัติทั่วไปไม่เฉพาะในพระพุทธศาสนา ในส่วนวิปัสสนา คือปัญญาเห็นแจ้ง หรือความรู้เห็นแจ้ง เห็นสภาวะและปรากฏการณ์โดยความไม่เที่ยงมิใช่เห็นโดยความเที่ยง เห็นโดยความเป็นทุกข์มิใช่เห็นโดยความเป็นสุข เห็นโดยความเป็นอนัตตา (ไม่มีตัวตน) มิใช่เห็นโดยอัตตา เห็นโดยความไม่งามมิใช่เห็นโดยความงามในอรรถภาพ

ร่างกาย ซึ่งได้แก่ รูปนาม การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานแบบพองหนอ-ยุบหนอได้เข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทย โดยแรงผลักดันของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ซึ่งขณะนั้นดำรงสมณศักดิ์เป็นพระพิมลธรรมสังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง สำหรับท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) นั้น ท่านมีความประสงค์อย่างแรงกล้าที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาในด้านการปฏิบัติธรรม คือวิปัสสนากัมมัฏฐานที่ถูกต้องตามคัมภีร์พระไตรปิฎกแก่พุทธศาสนิกชนชาวไทยทั่วไป จึงได้คัดเลือกพระธรรมธีรราชมหามุนี (พระมหาโชดก ญาณสิทธิ) ผู้อำนวยการใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เป็นพระอาจารย์สอนวิปัสสนากัมมัฏฐานมาตั้งแต่ พ.ศ.2496 แนวทางการปฏิบัติกัมมัฏฐานของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ได้แบ่งออกเป็น 3 ยุค คือ 1. ยุคของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)เป็นผู้มีความคิดริเริ่มที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ครบทั้งปริยัติ ปฏิบัติและปฏิเวธให้เกิดขึ้นในประเทศไทย และได้นำเอาวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานแบบพองหนอ ยุบหนอจากประเทศพม่ามาสอนแก่พุทธศาสนิกชนชาวไทยจนทำให้เกิดมีความรู้ความเข้าใจในหลักของวิปัสสนายิ่งขึ้น เพื่อต้องการให้พุทธศาสนิกชนไทยได้ปฏิบัติธรรมครบทั้งสามด้านคือด้านปริยัติ ปฏิบัติและปฏิเวธ ดังปรากฏในปัจจุบันนี้ได้มีการจัดเป็นหลักสูตรการศึกษา และปฏิบัติวิปัสสนาในวิทยาลัยต่างๆ เช่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โรงเรียนสายปริยัติศึกษาทั่วประเทศไทย เจ้าสำนักปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในสวนภูมิภาคต่างก็ได้ยึดเอาแนวพองหนอ ยุบหนอไป 2. ยุคของพระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ)การประพาสปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของเจ้าพระคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) กับพระธรรมธีรราชมหามุนี (พระมหาโชดก ญาณสิทธิ) จะมีวิธีการปฏิบัติแนวสติปัฏฐาน 4 เหมือนกัน แตต่างกันที่ว่าเจ้าพระคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) เป็นผู้อำนวยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมขึ้นที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ และเป็นครูอาจารย์ หรือเปรียบเสมือนท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) เป็นแม่ทัพใหญ่ ส่วนพระธรรมธีรราชมหามุนี (พระมหาโชดก ญาณสิทธิ) เปรียบเสมือนรองแม่ทัพ ดังนั้น ทั้งสองท่านจึงมีวิธีการปฏิบัติที่เหมือนกันโดยสิ้นเชิง 3. ยุคปัจจุบัน สำนักวิปัสสนากัมมัฏฐานได้ตั้งขึ้นที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2496 ได้ขยายสำนักวิปัสสนากัมมัฏฐานไปตั้งในที่ต่างๆ ทั้งภายในกรุงเทพมหานครและจังหวัดต่างๆ ในการตั้งสำนักวิปัสสนากัมมัฏฐานนั้นต้องพร้อมด้วยองค์ 3 คือ (1) พระวิปัสสนาจารย์ (2) ผู้ปฏิบัติ (3) องค์อุปถัมภ์ ถ้าตำบลใด อำเภอใด จังหวัดใดพร้อมด้วยองค์คุณ 3 ประการนี้ ก็เปิดตั้งเป็นสำนักวิปัสสนากัมมัฏฐานขึ้นได้ ต่อมาภายในระยะ 2-3 ปี สำนักวิปัสสนากัมมัฏฐานได้เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากทั้งภายในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด เมื่อสำนักวิปัสสนากัมมัฏฐานมากขึ้น ก็มีพระวิปัสสนาจารย์มากขึ้นเป็นเงาตามตัว เมื่อมีพระวิปัสสนาจารย์มากขึ้น เพื่อที่จะเปิดโอกาสให้พระวิปัสสนาจารย์ได้พบปะสนทนากันได้ปรึกษาหารือกัน ได้แลกเปลี่ยนทัศนะของกันและกัน ทางสำนักใหญ่หรือสำนักกลางได้กำหนดให้มีการประชุมพระวิปัสสนาจารย์ประจำปีขึ้น ครั้งแรกเปิดประชุมที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์แห่งเดียว และกำหนดเวลาเพียง 1 อาทิตย์เท่านั้นนับตั้งแต่ท่านเจ้าคุณพระพิมลธรรม สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองได้ฟื้นฟูศาสนกิจฝ่ายวิปัสสนาธุระ ตั้งสำนักวิปัสสนากัมมัฏฐานขึ้น ณ วัดมหาธาตุ เมื่อ พ.ศ.2494 และ

ได้ขยายเปิดสำนักสาขาขึ้นในส่วนภูมิภาคเป็นลำดับมา จนถึงบัดนี้เป็นเวลา 4 ปีแล้ว สำนักวิปัสสนากัมมัฏฐาน ส่วนภูมิภาคในจังหวัดต่างๆ ในราชอาณาจักร มีอยู่เป็นจำนวนมากตลอดจนในต่างประเทศ ท่านสังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง ผู้อำนวยการใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ เห็นสมควรจะได้มีการประชุมพระอาจารย์วิปัสสนากัมมัฏฐานแห่งสำนักต่างๆ เพื่ออบรม และแลกเปลี่ยนความรู้ความเห็นเกี่ยวกับการวิปัสสนาซึ่งกันและกัน จึงได้มีบัญชาเรียกพระอาจารย์วิปัสสนากัมมัฏฐานทั้งในและนอกประเทศมาประชุมกัน ณ วัดมหาธาตุ กรุงเทพมหานคร ซึ่งนับว่าเป็นการประชุมครั้งแรกในประวัติของการวิปัสสนากัมมัฏฐานยุคปัจจุบัน

การพัฒนาจริยธรรมนั้นมีจุดมุ่งหมายของจริยธรรม มีเป้าหมายการพัฒนา 2 ประเด็น คือ 1) พัฒนาตัวบุคคล 2) พัฒนาสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้รู้จักลักษณะแห่งความดีอันสูงสุดอันจะเป็นหลักในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม และเพื่อจะแก้ปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และการศึกษา เป็นต้น ซึ่งพระพุทธศาสนามีพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นลำดับขึ้นไป คือ เริ่มจากจริยธรรมขั้นพื้นฐานเป็นหลักปฏิบัติสำหรับบุคคลทั่วไปที่ต้องการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข แล้วจึงเลื่อนมาสู่จริยธรรมชั้นกลาง เป็นจริยธรรมที่มุ่งเน้นขัดเกลาลิขิตใจจนสามารถควบคุมจิตใจของตนเองให้สะอาด สว่าง สงบ และประการสุดท้าย คือ จริยธรรมขั้นสูงเป็นจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้ประเสริฐไกลจากกิเลส เป็นพระอรหันต์ ต้องการพ้นจากโลก ไร้ทุกข์ด้วยการปราศจากกิเลส ตัณหา เพื่อไปสู่จุดหมายอันสูงสุด คือ นิพพาน โดยมีอริยสัจ 4 หลักธรรมที่นำไปสู่ขั้นตอนเหล่านั้นผ่านการปฏิบัติกรรมฐานโดยการฝึกหัดขัดเกลากิเลสและการดำเนินชีวิตในชั้นอริยสิกขานั้น สามารถละกิเลสได้ เพราะอาศัยธรรมตรงข้ามที่เป็นคู่ปรับกัน จึงเป็นการหลุดพ้นโดยชั่วคราว เพราะไม่ได้ทำลายกิเลสอย่างละเอียดได้แก่ ราคะ โทสะ โมหะ ที่เป็นเหตุให้กระทำความชั่วด้วยปัญญาที่เห็นจริงตามความเป็นจริง มีผลเพียงทำให้บรรเทาเบาบางลงไป จึงจำเป็นต้องฝึกในชั้นอริยสิกขา และอริยปัญญาสิกขาต่อไป เพื่อนำไปสู่การละเว้นความชั่วได้โดยเด็ดขาด สอดคล้องกับ พระมหาไฉน ประกอบผล (2544 : 40) ได้ทำวิจัยไว้ในเรื่อง การศึกษาพุทธจริยธรรมเรื่องหน้าที่ของบุตรธิดาต่อบิดามารดา งานวิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้กล่าวถึงสังคมไทยที่อิงอาศัยวัตถุนิยมมากขึ้นดังความตอนหนึ่งว่า อาจกล่าวได้ว่าสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากจากสังคมที่เคยยกย่องคนดี มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต คนทำผิดจะถูกประณามและไม่มีใครคบหาด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือสังคมไทยในอดีตมีการอบรมสั่งสอนในหลักคำสอนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่ดีงาม หรือมีจริยธรรมที่ดีงาม มีความซื่อสัตย์กตัญญูกตเวที เป็นต้นนั่นเอง แต่ในปัจจุบันมีค่านิยมทางวัตถุนิยมมากกว่าการส่งเสริมคุณค่าทางจิตใจ การพัฒนาประเทศในระยะสิบปีที่ผ่านมาเน้นหนักในด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาจิตใจได้รับความสนใจน้อย การเรียนการสอนในสถานศึกษาก็มุ่งเน้นการพัฒนาด้านร่างกายและสติปัญญารวมทั้งวิชาการด้านต่างๆ มากกว่าการเสริมสร้างด้านคุณธรรมและจริยธรรม นอกจากนี้ พระโสภณ โสภณ (2544 : 40) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม : ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาสังคมของเจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานครกับเจ้าคณะตำบลในต่างจังหวัด” พบว่า หลักคำสอนในการพัฒนาสังคมครอบคลุมทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และสังคม เน้นที่

บุคคลถ้าบุคคลพัฒนาครอบครัวและสังคมก็พัฒนาด้วย ด้วยการไม่ทำบาปทั้งปวงการบำเพ็ญกุศลให้ถึงพร้อม และการทำจิตใจให้ผ่องใส

วัดนาหลวง (อภิญญาเทสิตธรรม) ตั้งอยู่บนยอดเขาภูเขาอยู่ ซึ่งมีพระราชสิทธิอาจารย์ (หลวงพ่อทองใบ ปภสฺสโร) ปัจจุบันปฏิบัติหน้าที่เป็นองค์ประธานสงฆ์ของวัดนาหลวง ท่านเป็นผู้บุกเบิกก่อตั้งวัดเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจนมีศิษยานุศิษย์มากมาย มีความสามารถพิเศษในเชิงวาทศิลป์ การแสดงธรรมทุกครั้งจึงมีผู้เข้าร่วมรับฟังอย่างล้นหลาม ด้วยนิสัยและบุคลิกลักษณะที่สมณะสันโดษ ต้องการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ปรารถนาตำแหน่งฐานะที่สำคัญใดๆ พระราชสิทธิอาจารย์เป็นพระที่มีศีลาจารวัตรเพียบพร้อมทุกอย่าง มีความเรียบง่าย มีเมตตาธรรมสงสารสัตว์โลกที่ตกทุกข์ได้ยากจึงสงเคราะห์ด้วยการให้ธรรมทานเป็นชีวิตจิตใจ ก็มีความเพียรความสมณะ ความศรัทธา ความเมตตา มีศีล มีความรักในเพื่อนมนุษย์ มีธรรมะในหัวใจ นอกจากนี้ท่านยังเป็นพระที่มักน้อยสันโดษ เสียสละประโยชน์สุขส่วนตัวเพื่อการเผยแผ่ โดยมุ่งประโยชน์อันเป็นประโยชน์สุขของส่วนรวม และชีวิตสมณะอย่างท่านก็มีความเรียบง่าย ไม่นิยมสะสมของส่วนตัว ท่านจึงเป็นพระอีกรูปหนึ่งที่บริสุทธิ์ด้วยศีลอันน่ายกย่อง

การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในประเทศไทยเกิดขึ้นจากความดำริของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) สมัยที่ท่านเป็นเจ้าอาวาสและอาจารย์สอนพระพุทธศาสนาประจำ ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ในการนี้ท่านเห็นว่าประเทศไทยมีหลักสูตรการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแล้ว น่าจะมีหลักสูตรการปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงบ้าง เมื่อมีความดำริดังกล่าวท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ก็ยังไม่สามารถจัดตั้งสำนักวิปัสสนากัมมัฏฐานอย่างมั่นคงถาวรได้ ซึ่งสาเหตุคือยังขาดวิปัสสนาจารย์อย่างถูกต้อง ดังนั้น สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) จึงแสวงหาวิปัสสนาจารย์ต่อไปอีก โดยได้ค้นพบเล้าถึงความดำริในการก่อตั้งสำนักวิปัสสนากัมมัฏฐานของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ไว้ในหนังสือวิปัสสนาสารณับแรก ซึ่งออกเผยแผ่เมื่อเดือนมกราคม พุทธศักราช 2498 ความว่า ได้พยายามเสาะแสวงหาท่านผู้ทรงคุณวุฒิในทางวิปัสสนากัมมัฏฐานที่ควรแก่ที่จะตั้งตนเป็นพระวิปัสสนาจารย์อย่างถูกต้องได้ และได้ส่งพระมหาโชดก ญาณสิทธิ ป.ธ. 9 ไปประเทศพม่า โดยตระหนักแนแนใจตามสภาวะว่า พระธรรมนั้นถ้าเป็นของแท้ของจริงแล้วถึงจะไปตกอยู่ในประเทศใดๆ แม้ต่างชาติต่างภาษากันก็ตาม พระธรรมแท้นั้นจักต้องคงที่เสมอเหมือนกัน ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามชาติตามภาษา อันเป็นส่วนแห่งสมมติธรรมย่อมสามารถบันดาลคนทั้งในโลกที่ต่างชาติต่างภาษานั้นให้เข้ากันได้ ให้เป็นพี่เป็นน้องกันได้อย่างสนิทอย่างเป็นธรรม พุทธธรรมย่อมสามารถบันดาลคนทั้งโลกที่ต่างชาติต่างภาษานั้นให้เข้ากันได้ ให้เป็นพี่เป็นน้องกันได้ อย่างสนิทอย่างเป็นธรรมก็เพราะสัทธรรมข้อนี้

การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแบบพม่าของพระราชสิทธิอาจารย์ (หลวงพ่อทองใบ ปภสฺสโร) จะให้เกิดผลและมีความเจริญก้าวหน้าขึ้น โยคีจะต้องลงมือประพฤติปฏิบัติด้วยตัวเอง อย่างเคร่งครัดหลังจากที่ได้รับการแนะนำจากครูบาอาจารย์จนเป็นที่พอเข้าใจแล้ว จึงลงมือปฏิบัติตามขั้นตอน

ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นพัฒนาชีวิต คือรูปนามให้เกิดความสมดุล เพราะเป็นหน้าที่ของมนุษย์ที่ต้องพัฒนาตนเองให้มีความสุข สบาย สงบเย็น ทั้งกายและใจไปพร้อมกัน ปิดอบายทั้งภายนอกและภายใน อบายภายนอก คือ อบายมุข 10 อบายภายใน คืออกุศลกรรม ในการเจริญสังขารมอันเป็นทางพ้นทุกข์ ต้องละเลิกสิ่งที่มีคุณมีโทษเจือปน หรือโทษฝ่ายเดียวอบายมุขขยายทางนิพพาน คำว่า นิพพาน เป็นชื่อของความดับเย็นที่เกิดจากกุศลจิตที่ไม่มีโลภโกรธหลง ครอบงำไว้ จิตเย็นเมื่อเป็นนิพพาน เย็นจิตชุ่มฉ่ำ มีอมตะธรรมรักษาเย็นรักษาใจ ย่อมตั้งอยู่ได้นาน เย็นรักษาใจจะว่างโล่งโปร่งใสเสมอ ดับทุกข์ในวัฏสงสาร คือ ทุกข์มีเหตุมาจากกิเลส กรรม วิบาก ที่มีลักษณะจุลจลที่มีการหมุนเวียนไปไม่รู้จักจบสิ้น มีกิเลสทำกรรมไว้ซึ่งแสดงออกมาทางกายกรรม วาจากรรม มโนกรรม กิเลสนี้มีอยู่ 3 ชั้น คือ หยาบ ละเอียด สุขุม กิเลสชั้นหยาบสุขสำราญของกายใจ คือ สุขกาย (กายิกสุข) เพราะหลุดพ้นด้วยปัญญา (วิปัสสนา) หมายเอาผู้ที่อบรมวิปัสสนาภาวนาอย่างเต็มที่นั้นเอง ส่วนสุขใจ (เจตสิกสุข) เพราะหลุดพ้นด้วยจิต (สมณะ) หมายเอาผู้ที่อบรมสมณะภาวนาเต็มที่นั้นเอง นอกจากนี้ยังมี โลกียสุข คือสุขด้วยการเสพอารมณ์รูปราคะ อรูปราคะและ โลกุตตระสุข คือ สุขด้วยการเสพมรรค 4 ผล 4 นิพพาน 1 นั้นเอง สว่างไสวทางสติปัญญา คือ ก่อนทำ พุท คิด พินิจด้วยสติเสมอ เผลอไม่มีปัญญา ต้องฉลาดทันอกุศลทุกคราวไป ตัดค้นหาในทางจิต คือ ตัดกามตัณหา ด้วยปหานะ 3 มิให้กำเริบได้ เช่น รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ กำหนดละ ขณะถูกต้องนั้นเอง ตัดภวตัณหา ด้วยปริยญา มิให้กำเริบได้ ดับอวิชชา เมื่อพระโยคีต้องเจริญภาวนา 2 คือ สมณะภาวนาและวิปัสสนาภาวนา มีญาณเกิดขึ้นในดวงจิต หยั่งรู้ชั้น 5 ว่าเป็นทุกข์แท้ๆ สร้างสรรค์ญาณวิชา ผู้เจริญวิปัสสนาได้บริบูรณ์แล้วจะเกิดญาณ ส่วนผู้เจริญสมณะบริบูรณ์แล้วก็จะเกิดญาณ 10 เมื่อญาณเหล่านี้เกิดขึ้นแก่พระโยคีแล้วจะสิ้นไปแห่งอาสวะอุปาทาน หมายถึงการเจริญภาวนา 2 ประการ คือ เจริญภาวนาทั้งสมณะและวิปัสสนาอย่างต่อเนื่อง ในการปฏิบัตินั้นก็ควรให้เหมาะสมกับจริตนิสัยและอินทรีย์เป็นผู้พร้อมทั้งวิชาอย่าง เมื่อเจริญธรรมอย่างต่อเนื่องไม่หยุดก็จะบรรลุธรรมขั้นสูงตามลำดับสอดคล้องกับอณิวัชร เพชรนรรัตน์ (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” พบว่า แม้พระไตรปิฎกจะให้ความหมายของคำว่า วิปัสสนา ไว้หลายนัยก็ตามแต่ผู้ปฏิบัติก็ต้องผ่านกระบวนการฝึกวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน ซึ่งเป็นพระสูตรที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในพระไตรปิฎก จึงจะสามารถพัฒนาวิปัสสนาปัญญาให้เกิดขึ้นได้ นอกจากนี้พระวรมน ขนติโก (วัดธุมมา) (2555: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาสัมมปปธาน 4 อันเป็นองค์แห่งการบรรลุธรรม” พบว่าการบรรลุธรรมหมายถึงการบรรลุมรรค 4 ผล 4 นิพพาน 1 ซึ่งจัดเป็นโลกุตตระในสัมมปปธาน 4 ที่เกื้อหนุนต่อการบรรลุธรรมพบว่า เป็นหลักธรรมที่ประกอบด้วยองค์ 4 ซึ่งเรียกว่า ความเพียรและหลักธรรมนี้มีปรากฏในหลักธรรมอื่นๆ แต่ที่ปรากฏให้เห็นได้อย่างชัดเจนก็คือ โพธิปักขิยธรรม 37 ประการ ซึ่งเป็นหลักธรรมแห่งการตรัสรู้แล้วพบว่า ในหลักธรรมแต่ละหมวดจะประกอบด้วยความเพียรทุกหมวด อาทิ ในสติปัฏฐาน 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมหมวดแรกในโพธิปักขิยธรรมมีหลักธรรมอยู่ 3 ประการ ที่น่าสนใจกล่าวคือ อาตปปี (ความเพียร) สติมา (สติ) และสมปชาโน (สัมปชัญญะ) จะเห็นได้ว่าหนึ่งในสามของหลักธรรมที่อ้างมานี้ ก็คือความเพียร ซึ่งในที่นี้นับเนื่องเข้าในความ

เพียร 4 ของสัมมปปธาน 4 ต่อมาเป็นอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่อ้างถึงความเพียรในสัมมปปธาน 4 ด้วยเช่นกัน จากนั้นก็เป็นอินทรีย์ 5 และพละ 5 ซึ่งเป็นความเพียรที่อ้างเอาความเพียรในสัมมปปธานเกี่ยวกับโพชฌงค์ 7 นั้น วิริยะสัมมโพชฌงค์อ้างเอาวิริยะในสัมมปปธาน 4 ด้วย และสุดท้ายอริยมรรคมีองค์ 8 ในสัมมวายามะนั้น ก็ต้องอ้างเอาความเพียร 4 ในสัมมปปธานด้วยเช่นกัน ดังนั้นความเพียรจึงมีความสำคัญในการบรรลุธรรม ถ้าผู้ปฏิบัติขาดความเพียรแล้วเขาก็จะไม่บรรลุธรรม แต่อย่างไรก็ตามความเพียรที่เรียกว่าสัมมปปธานนี้จะเจริญงอกงามได้ ย่อมต้องอาศัยความสัมพันธ์ในหมวดธรรมต่างๆ ของโพธิปักขิยธรรมจึงจะสร้างความเจริญงอกงามไปพลุลได้ และคุณธรรมที่สมบูรณ์เหล่านี้ มีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ชีวิตที่ดีงามและการเข้าถึงจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา

ผลการปฏิบัติกรรมฐานกับการพัฒนาจริยธรรมของวัดนาหลวง อภิญาเทสิตธรรมนั้นปฏิบัติตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรมซึ่งเป็นการพัฒนาจริยธรรมระดับต้นผลที่ได้คือด้านบุคคลจะฝึกฝนจิตใจของตนอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดความสุข ไม่ตกเป็นทาสแห่งวัตถุนิยมจะทำให้หลงมัวเมา เรื่องลาภ ยศ ตำแหน่ง โชควาสนา ทำให้มีความสุขโดยไม่อาศัยวัตถุ คือ ความสุขอันเกิดจากธรรมะเป็นความสุขที่ไม่อิงอาศัยวัตถุ หรือสิ่งของมาอำนวยความสะดวก เป็นความสุขภายในจิตใจของตนเองเพราะมีหลักประพฤติปฏิบัติ เพื่อพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง มั่นคง ไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ต่างๆ ทำจิตใจผ่องคลาย หายเครียด จิตสงบ หายกระวนกระวาย ยังหลุดจากความกลัดกลุ้มวิตกกังวล เป็นเครื่องพักผ่อนกาย ให้ใจสบายและมีความสุขส่งผลให้ประสิทธิภาพในการทำงาน การเล่าเรียน และการทำกิจการทุกอย่าง เพราะจิตที่เป็นสมาธิ แน่วแน้อยู่กับสิ่งที่กำลังทำ ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก ไม่เลือนลอย ย่อมช่วยให้เรียน ให้คิด ให้ทำงานได้ดี การงานก็เป็นไปโดยรอบคอบ ไม่ผิดพลาด และปกป้องอุบัติเหตุได้ดี เมื่อมีสมาธิก็ย่อมมีสติกำกับอยู่ด้วยช่วยเสริมสุขภาพทางกายและใช้รักษาโรคได้ ร่างกายกับจิตใจอาศัยกันและมีอิทธิพลต่อกัน บุคคลทั่วไปเมื่อกายไม่สบาย จิตก็พลอยอ่อนแอเศร้าหมองขุนมัว ครั้นเสียใจกำลังใจก็หมด ทำให้โรคทางกายทรุดหนักลงไปอีก ในเวลาที่ร่างกายเป็นปกติ พอประสบเรื่องราวให้เสียใจรุนแรง ก็ล้มป่วยเจ็บไข้ไปได้ หากมีกำลังใจที่เข้มแข็งทำให้โรคทางกายหายง่ายเร็วขึ้น ด้านครอบครัวเมื่อครอบครัวมีการรักษาศีล ทำให้ระบบครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีเหตุมีผลทำให้ผู้ที่มีศีลมีครอบครัวที่ดีได้ เป็นผู้ปฏิบัติไม่บกพร่องในสามีธรรม 4 ประการ คือ 1. บำรุงบิดามารดา มีความกตัญญู รู้คุณพ่อแม่ เลี้ยงดูปรนนิบัติท่านให้ได้รับความสุขสบาย 2. เลี้ยงดูบุตร รู้จักวิธีเลี้ยงลูกให้ลูกเป็นคนดี เป็นลูกแก้ว นำชื่อเสียงเกียรติภูมิมาสู่พ่อแม่ วงศ์ตระกูล 3. สงเคราะห์ภรรยา (สามี) สามีภรรยาจะต้องรู้จักวิธีปฏิบัติต่อกัน มีความเกรงอกเกรงใจเคารพให้เกียรติกัน ไม่นอกใจกัน เป็นการสร้างสายสัมพันธ์ของคนในครอบครัวให้อบอุ่นแน่นแฟ้น ครอบครัวจะมีแต่ความร่มเย็นเพียงเท่าเข้าบ้านก็มีความสุขใจ เข้าบ้านเหมือนขึ้นสวรรค์ 4. ทำงานไม่คั่งค้าง ต้องทำงานไม่คั่งค้าง เพราะครอบครัวก็ต้องมีค่าใช้จ่าย จะเลี้ยงพ่อแม่เลี้ยงแม่ เลี้ยงลูก เลี้ยงภรรยา ก็ต้องใช้สตางค์ทั้งนั้น เราจึงมีหน้าที่ก่อสร้างตัวด้วยการทำงานไม่คั่งค้าง ต้องทำให้เสร็จ ทำให้สำเร็จ จะได้สร้างฐานะความเป็นปึกแผ่นแก่ตนเองและครอบครัวได้ปฏิบัติได้ครบ 4 ข้อนี้ ครอบครัวนั้นจะมั่นคงมีความสุข ด้านสังคมมีความประพฤติสุจริตทางกาย วาจา และอาชีวะ ได้แก่ รวมเอาองค์มรรค

สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ เข้ามาว่าโดยสาระก็คือ การดำรงตนด้วยดีในสังคม รักษาระเบียบวินัย ปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบทางสังคมให้ถูกต้อง มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีงามเกื้อกูลประโยชน์ ช่วยรักษาและส่งเสริมสภาพแวดล้อม ในทางสังคมอยู่ในภาวะเอื้ออำนวยสามารถดำเนินชีวิตที่ดีงาม อีกทั้งปิดกั้นความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อนที่จะมีในปัจจุบัน บำบัดความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อนที่จะมีในภายหลัง ความเลื่อมใสยิ่งขึ้นไปของคนที่ยังไม่เลื่อมใส ความเลื่อมใสยิ่งขึ้นไปของคนผู้เลื่อมใสแล้ว ความดำรงมั่นแห่งศีลธรรม และส่งเสริมความเป็นระเบียบเรียบร้อย สนับสนุนวินัยให้หนักแน่นจะเห็นได้ว่าศีลสร้างความปลอดภัยแก่มนุษย์ อุบาสกศีลนั้นสร้างความปลอดภัยแก่มนุษย์ได้ ด้านเศรษฐกิจมีความพอเพียงชนชายหาทรัพย์ด้วยสุจริตและมีศีลธรรม ซึ่งสอดคล้องกับพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2546: 13) ได้กล่าวถึงการพัฒนาศีล คือ มีการพัฒนาศีล หรือมีศีลพัฒนาแล้ว ได้แก่ การอยู่ร่วมกันด้วยดีในสังคม เป็นการพัฒนาการในการสัมพันธ์ทางสังคม มีพฤติกรรมทางสังคมที่พัฒนาแล้ว ไม่เบียดเบียนก่อความเดือดร้อนเวรภัย ตั้งอยู่ในวินัยและมีอาชีวะที่สุจริต มีความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะที่เกื้อกูลสร้างสรรค์ และส่งเสริมสันติสุข และสอดคล้องกับพระไพศาล วิสาโล (2533: 73) ได้กล่าวถึง การพัฒนาศีล คือ การพัฒนาความสัมพันธ์ทางด้านกาย วาจา กับบุคคลอื่น ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมทางสังคมอย่างถูกต้อง ลำพังการเป็นอิสระปลอดพ้นจากการถูกผู้อื่นเบียดเบียน เท่านั้นยังไม่เพียงพอ บุคคลยังต้องไม่กระทำการเบียดเบียนผู้อื่นอีกด้วย และประพฤติดนเป็นประโยชน์เกื้อกูลผู้อื่น ตลอดจนมีสัมมาอาชีวะ

ผลการพัฒนาจริยธรรมระดับกลาง การเว้นอกุศลกรรมบถ 10 และประพฤติดนตามกุศลกรรมบถ 10 ระดับบุคคลนั้นคือไม่ทำร้ายผู้อื่น แต่ช่วยเหลือเกื้อกูลเขา เพราะทุกคนต่างรักชีวิตของตนเองทั้งสิ้น เราจึงควรเห็นใจกัน ด้วยการไม่รังแก ไม่เบียดเบียนกัน กระทำด้วยความปรารถนาดี มีเมตตา และช่วยเหลือ เป็นกรุณา เป็นการกระทำที่ถูกต้อง ไม่เบียดเบียนทรัพย์สิน หรือสิทธิของผู้อื่น แต่แบ่งปันและบริจาค ไม่ส่ำสอนทางเพศ แต่พอใจเฉพาะคู่ของตนเอง มีคำพูดที่ไพเราะเสนาะหุและพูดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์เพราะผลของการพัฒนามนุษย์โดยใช้กุศลกรรมบถ 10 บุคคลที่ทำความดีมีความเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ว่าสามารถฝึกได้โดยมีฐานอยู่ที่ศีล รักษากายวาจา เพิ่มพูนปัญญาด้วยการฟังแล้วนำมาไตร่ตรองให้ดี แล้วนำความรู้จากการใคร่ครวญมาแบ่งปันเอื้อเฟื้อเพื่อนร่วมสังคม เมื่อมีปัญหาที่สามารถที่จะแก้ไขได้ ทั้งนี้ก็เพราะคนในสังคมมีการใฝ่ดี ที่จะคบหากัลยาณมิตร การพัฒนาชีวิตก็จะรุ่งเรืองดังแสงเงินแสงทองยามอาทิตย์กำลังจะอุทัยขึ้นฉะนั้น ส่วนในระดับครอบครัวการรักษากุศลกรรมบถ มีประโยชน์สำคัญต่อครอบครัว นำไปสู่การพัฒนาตนเองและครอบครัว ก็ด้วยการไม่ประมาทในการดำรงชีวิต ประกอบแต่กรรมดี ซึ่งการครองชีวิตที่ดีของคนมีครอบครัว หรือที่เรียกว่าคฤหัสถ์ จะเป็นคนร่ำรวย มีฐานะมั่นคง มีครอบครัวเป็นปึกแผ่นมั่นคง มีความสุขตามวิสัยของชาวบ้านทั่วไปจะต้องรู้จักปรับปรุงตนเองให้ก้าวหน้า การรู้จักปลูกฝังกุศลธรรมให้เกิดขึ้นในใจ ยึดถือปฏิบัติตามหลักธรรมสำหรับครอบครองหลักของกุศลกรรมบถ เพื่อนำมาพัฒนามนุษย์ในสังคมให้เป็นสังคมของครอบครัวที่มีประสิทธิภาพ เป็นการแสดงออกทางกาย วาจา หรือความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม เมื่อชีวิตในครอบครัวต่างมีสติและใช้สติกำกับในการดำเนินชีวิต รู้จักที่จะตั้งรับกับวิถีที่มากกระทบทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อย่างมั่นคง

ไม่หวั่นไหว ด้วยการรู้จักใช้สติของการดูเป็น ฟังเป็น ดมเป็น กินเป็น ทำเป็น และคิดเป็น ความไม่ตีต่างๆ ที่จะมาทำร้ายครอบครัวและตัวเองก็จะพ่ายแพ้ อีกทั้งเมื่อนำมาประยุกต์ใช้ ปฏิบัติควบคู่กับหลักธรรมสำหรับการอยู่ครองเรือน เป็นการฝึกคนที่อยู่ครองเรือน ให้มีการจริงใจ ฝึกฝน ทนได้ ให้ปัน จะช่วยให้สังคมของครอบครัวอยู่เป็นสุข มีความสามัคคีกันเกิดขึ้นที่สถาบันครอบครัว สังคมรอบข้างก็จะอยู่เป็นสุข ในระดับสังคมกุศลกรรมบถ 10 เป็นฐานเบื้องต้นในการประยุกต์ใช้ทั้งตนเองและสังคมรอบตัว ก็เพราะกุศลกรรมบถ เป็นกระบวนการพัฒนาความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นการศึกษาเรียนรู้ของมนุษย์นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาและพัฒนาทั้ง 3 ด้านไปพร้อมๆ กัน คือ ด้านพฤติกรรม กาย วาจา ด้านจิตใจ และด้านปัญญา ซึ่งล้วนเป็นการพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้า ให้เกิดประสิทธิภาพสำหรับมนุษย์ที่อยู่ในสังคมนี้ได้ เพราะการใช้หลักของกุศลกรรมบถ 10 เป็นการแสดงออกทางกาย และวาจา เป็นความประพฤติที่ดีงาม เป็นการปฏิบัติหน้าที่ของมนุษย์ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และด้านเศรษฐกิจหลักกุศลกรรมบถ 10 มีผลต่อเศรษฐกิจคือการนำกุศลกรรมบถ มาใช้ในระดับองค์กรของสังคมนั้นๆ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการนำภาคทฤษฎีของกุศลกรรมบถ มาสู่ภาคปฏิบัติ เพื่อให้องค์กรของสังคมนั้น ดำรงอยู่ด้วยความไม่ประมาท เพราะในองค์กร สังคมใดก็ตาม หากมีการแสดงออกทางกายและวาจา ที่ประกอบด้วยเมตตาธรรมนั้น จะเป็นบัพพิสัญญของการประพฤติชอบ ประพฤติดี การประพฤติชอบและประพฤติดี เป็นเรื่องของกายและวาจา ส่วนความประพฤติดี ความประพฤติชอบ เป็นเรื่องของจิตใจ เป็นการประพฤติที่เป็นเหตุให้บุคคลนั้นเป็นคนดี เป็นที่พึงประสงค์ของสังคมและทำให้เศรษฐกิจมีความก้าวหน้าต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระประเสริฐ ชุตินธโร (2542: 39) ได้ศึกษาวินัยเรื่อง “ไสยศาสตร์กับพุทธศาสตร์ตามทฤษฎีของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต)” สรุปได้ว่า บุคคลจะต้องผ่านกระบวนการไตรสิกขาจึงจะพัฒนาตนเองได้ดีดังนี้ 1. อธิศีลสิกขา คือ การฝึกความประพฤติสุจริตทางกาย วาจา และอาชีวะ (หมายรวมเอาองค์มรรค คือ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ) เป็นเรื่องของการฝึกฝนในด้านพฤติกรรม โดยเฉพาะพฤติกรรมที่เคยชิน ศีลเป็นเครื่องมือที่ใช้หรือในทางสังคมทั่วไปเรียกว่า วินัยเป็นจุดเริ่มต้นในกระบวนการแห่งการศึกษาและการพัฒนามนุษย์ เพราะว่าวินัยเป็นเครื่องมือจัดเตรียมชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ในสังคมที่อยู่ร่วมกัน ศีลหรือวินัยจะช่วยจัดให้เกิดความเป็นระเบียบในความเป็นอยู่ และเอื้อโอกาสให้เกิดการพัฒนาจนสามารถทำให้มนุษย์ มีพฤติกรรมเกิดความเคยชินที่ดีงามตามแบบอย่างของศีลที่กำหนดไว้ดีแล้ว ฉะนั้น การจะฝึกให้เกิดความเคยชินในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะต้องมียุทธวิธีและวิธีการนั้นๆ อย่างเช่น ศีลหรือวินัย เป็นต้น ให้เป็นอุปกรณ์ในการฝึกฝนเบื้องต้น 2. อธิจิตตสิกขา คือ การฝึกปรือในด้านคุณภาพและสมรรถภาพของจิต (หมายรวมเอาองค์คือ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ) สมาธิเป็นส่วนของการฝึกฝนในด้านจิตใจหรือระดับจิตใจ ให้เกิดการพัฒนาคุณสมบัติต่างๆ คือ ในด้านคุณธรรม เช่น ความมีเมตตา กรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเข้มแข็งอดทน ตลอดจนความเพียรพยายาม ความรับผิดชอบ ความแน่วแน่มั่นคงมีสติสมาธิ และในด้านทำให้เกิดความสุข เช่น ความผ่องใสเบิกบาน ความรู้สึกอิ่มใจ หรือกล่าวโดยสรุปว่า การพัฒนาสุขภาพจิตให้มีความมั่นคงในการดำรงอยู่ของชีวิตให้มีความสุข 3. อธิปัญญาสิกขา คือ การฝึกปรือปัญญาให้เกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลาย

ตามความเป็นจริง จนถึงขั้นหลุดพ้นมีจิตใจเป็นอิสระผ่องใสเบิกบานโดยสมบูรณ์ (หมายรวมเอาสัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ) ปัญญาเป็นเรื่องของการฝึกหรือพัฒนาในด้านความรู้ความจริง โดยเริ่มตั้งแต่ความเห็นความเชื่อ ความเข้าใจ ความหยั่งรู้ ในเหตุผลการรู้จักวินิจฉัยไตร่ตรองด้วยความแยบยลให้เห็นตามความเป็นจริง หมายความว่า รู้เท่าทันความเป็นไปของโลกและชีวิต จนทำให้จิตใจเป็นอิสระข้ามพ้นความทุกข์ ปราศจากปัญหาถึงความเป็นอิสระภาพโดยสมบูรณ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ควรมีการศึกษาหลักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของวัดนาหลวงอภัยอุทตธรรมให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ แล้วนำไปปฏิบัติ แต่ว่าผลจากการปฏิบัติของแต่ละคนที่แสดงผลออกมาจะไม่เหมือนกัน เพราะความเพียร ความอดทน สติ สมาธิ และปัญญาของแต่ละคนไม่เหมือนกันแต่ผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวของท่านจะได้คุณธรรมจากการปฏิบัติอยู่แล้วการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานก็เหมือนกับหลักวิทยาศาสตร์ เช่น มีเหตุ มีผล เหตุเป็นอย่างไรผลเป็นอย่งนั้นเช่นเดียวกับหลักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน การสร้างเหตุของการปฏิบัติธรรมก็เป็นการสร้างบารมีธรรมให้กับตนเอง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเชิงลึกถึงการมุ่งเน้นแนวทางพัฒนาและเสริมสร้างการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานให้ได้ผลที่แท้จริงต่อผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของวัดนาหลวงอภัยอุทตธรรม

1. การศึกษาการนำแนวทางการปฏิบัติกรรมฐานวัดนาหลวง อภัยอุทตธรรม ตำบลคำด้วง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลในสังคมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. แนวทางการปฏิบัติกรรมฐานวัดนาหลวง อภัยอุทตธรรม ตำบลคำด้วง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี กับความมั่นคงในการรักษาศีล 5 ของประชาชนในจังหวัดอุดรธานี
3. ศึกษาการสร้างรูปแบบการการปฏิบัติกรรมฐานวัดนาหลวง อภัยอุทตธรรม ตำบลคำด้วง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานีเพื่อพัฒนาบุคคลต้นแบบในสังคม
4. ศึกษาวิเคราะห์การประเมินหลักสูตร การปฏิบัติธรรมตามแนวทางของวัดนาหลวง เพื่อจุดเด่น จุดด้อย และประเด็นที่ควรพัฒนาปรับปรุงแก้ไข

เอกสารอ้างอิง

- พุทธทาสภิกขุ. (2542). *บางแง่มุมของกามในทัศนะพุทธทาสภิกขุ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ
- พระมหาไฉน ประกอบผล. (2544). *การศึกษาพุทธจริยธรรมเรื่องหน้าที่ของบุตรธิดาต่อบิดามารดา : กรณีศึกษานักเรียนโรงเรียนปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจริยศาสตร์ศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.*
- พระโสภณ โสภโณ. (2544). *พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม : ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาสังคมของเจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานครกับเจ้าคณะตำบลในต่างจังหวัด. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล*
- พระวรมน ขนดีโก (วัดอุมา). (2555). *ศึกษาสัมปธาน 4 อันเป็นองค์แห่งการบรรลุมรรค. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546*
- พระไพศาล วิสาโล. (2533). *พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.*
- พระประเสริฐ ชุตินธโร. (2542). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องไสยศาสตร์กับพุทธศาสตร์ตามทรรศนะของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*
- อณิวัชร เพชรนรรัตน์. (2549). *การศึกษาวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*